

Ивана Јанков

Доц. М-р. Гоце Гавриловски

**АНАЛИЗА НА МУЗИЧКИТЕ ПАРАМЕТРИ
ОД АСПЕКТ НА ИНТЕРПРЕТАЦИЈАТА ВО
ДЕЛ ОД ХОРСКОТО ТВОРЕШТВО НА
СТЕФАН ГАЈДОВ (1905 – 1992)**

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Стефан Гајдов е еден од најзначајните претставници на првата повоена генерација македонски композитори. Најголемиот дел од неговиот исклучително богат творечки опус му припаѓа на хорското творештво. Доминантно место заземаат композициите инспирирани од македонскиот фолклор. Всушност, хорските дела на Стефан Гајдов кои се инспирирани од фолклорот ги карактеризира јасна и условно кажано едноставна концепција.
- Во рефератот по повод јубилејот – 20 години од смртта на композиторот ќе се осврнеме врз анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата. Ќе ги посочиме доминантните музички параметри и нивната улога при креирање на композиторовата идеја. За анализа ги избравме следниве композиции за мешан хор: “Ајде слушај Анѓо”, 1927; “Момиче мало ѓаволо”, 1928; “Собрале ми се...”, 1934; “Тодоро, љубе”, 1928; “Не ми карајте ќерето”, 1940; „Мамо, главата ме боли“ (објавена 1959); и композиција за машки хор “Се запали одајчето“ 1936.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Од мелодиски аспект пред се мора да напоменеме дека сите избрани композиции се всушност обработки на македонските народни песни, што подразбира постоење на своевиден *cantus firmus*, т.е. зададена мелодија, која во сите композиции најчесто му е доверена на највисокиот глас. Другите гласови имаат претежно хармонска функција.
- **Ајде слушај Анѓо - темата е во сопрани**

The image shows a musical score for a choral piece, likely a setting of a folk song. The score is written for Soprano (S), Tenor (T), and Bass (B) voices. The tempo is marked *largo* and the dynamics are *p* (piano). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 7/8. The lyrics are in Macedonian. A blue arrow points to the first measure of the Soprano part, which is the subject of the text above.

largo *p*

S
A

1. A) - да огу - шам), огу - шам)
Там - бу - ра - ра оам - ра

2. ма - лем ма, ма - лем ма,
Ам - фо, Ам - фо

T

На оа - рај да оа - драм,
А) - да огу - шам), огу - шам)

ма - лем ма, ма - лем ма,
там - бу - ра што оам - ра

B

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

● б) *Момиче мало ѓаволо*
темата е во тенори

The image shows a musical score for the piece "Mojichete malo devolo" by Stefan Gaydov. The score is for a Tenor and a Bass. The tempo is marked "Allegro moderato". The Tenor part is in the upper staff, and the Bass part is in the lower staff. The lyrics are in Cyrillic. A blue arrow points from the text above to the Tenor staff.

Allegro moderato

Tenor

Mo - mi - che ma - lo fa - vo - lo,
He mi mi - na - na) prez - do - ri

Bass

Mo - - - mi - - - che
He mi mi - - -

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Во некои композиции, или нивни делови се воведува тема во двоглас. Имено, следејќи ја хармонската основа темата се јавува во паралелни терци што претставува чест начин на донесување на мелодијата во македонската народна музика.
- Самата фолклорна основа, како и движење на темата во паралелни терци го чинат овој музички материјал релативно препознатлив, а со тоа и приемчив за учење од страна и на аматерските хорови.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Темата во паралелни терци може да се јави во рамките на еден глас поделен во *divisi a 2* како што е во композицијата „**Мамо, главата ме боли**“ - **тема во сопрани *divisi a 2***;

The image displays a musical score for Soprano in the piece "Ma, my head hurts" by Stefan Gaydov. The score is written on a single staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). It consists of four measures. The first measure begins with a piano (*p*) dynamic marking. The melody is written in parallel thirds, with the upper voice (Soprano) and the lower voice (Soprano *divisi a 2*) moving in parallel motion. The lyrics are: "Ма-мо, гла-ва-та ме бо-ли!". The notes are: G4 (Ma), Bb4 (mo), G4 (gl), Bb4 (va), G4 (ta), Bb4 (me), G4 (bo), Bb4 (li!). The score is presented in a high-contrast, black and white format.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Темата во паралелни терци исто така може да се најде во женскиот хор, како што е во композицијата *Тодоро, љубе* – тема во сопрани и алти

The image displays a musical score for the song "Todor, Love" (Тодоро, љубе) by Stefan Gaydov. The score is written for three parts: Soprano (Soprano 1), Alto (Soprano 2), and Bass. The music is in 7/8 time and features a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are written in Cyrillic script. The score illustrates the concept of parallel thirds, where the Soprano and Alto parts move in parallel motion, often forming a triad. The lyrics for the Soprano parts are: "1. То- до- ро, љу- бе, То- до- ро," and "2. На ед- но шир- ло, о- дес- ме,". The Bass part provides a harmonic foundation with a similar melodic line.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Исто така, темата во некои композиции е доверена на високите гласови - сопран и тенор, (како што е случај во „Собрале ми се...“ – **тема во сопрани и тенори** додека во басовата делница природно, преовладува хармонската компонента.

Moderato (♩ = 120)

Soprano
f Co - бра - се са, са, са - бра - се

Alto
f Co - - - бра - се са

Tenor
f Co - бра - се са, са, са - бра - се

Bass
f Co - - - бра - се са

The image displays a musical score for the piece "Sobrале ми се..." by Stefan Gaydov. The score is for a four-part vocal choir (Soprano, Alto, Tenor, Bass) and includes a piano accompaniment. The tempo is marked "Moderato" with a metronome marking of 120. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The lyrics are in Macedonian. The Soprano and Tenor parts are the primary vocal lines, while the Alto and Bass parts provide harmonic support. The piano accompaniment is also present at the bottom of the score.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Во овие композиции, композиторот Стефан Гајдов претежно го употребува средниот регистар на хорските гласови, што дава можност за изведба и на ансамбли кои немаат голем регистарски обем.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ Хармонскиот јазик е несомнено тонален, со изразена доминација на главните тонални функции. Модулациите се изведуваат во најблиските тоналитети – паралелни (во „Мамо, главата ме боли“ од d-moll во F-dur) или во доминантен тоналитет (во „Не ми карајте ќерето“ од A-dur во E-dur).
- ⦿ Сепак, мора да напоменеме уште една карактеристична хармонска појава. Имено, и кај композициите кои го задржуваат почетниот тоналитет најчест случај е завршеток на доминантниот акорд. Оваа постапка е преземена од македонскиот фолклор каде тоа се спроведува во голем број народни песни како напишано правило.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Големо значење се придава на доминантната функција која, во некои композиции е прикажана и преку употреба на педалот на доминантата.
- Педалот може да се јавува во долги нотни вредности кои го заземаат целиот такт, што е случајот во композицијата „Не ми карајте ќерето“.
- „Не ми карајте ќерето“ – педал во алти и баси

The image shows a musical score for the song "Не ми карајте ќерето" (Do not scold the girl) by Stefan Gaydov. The score is in 4/4 time, marked "Moderato" with a tempo of 132 beats per minute. The key signature is one sharp (F#). The score is written for four voices: Soprano 1 (f1), Soprano 2 (p2), Alto (f1), and Bass (p2). The lyrics are in Macedonian. The score is divided into four measures. In the first measure, the Soprano 1 part has a half note G4, and the Soprano 2 part has a half note E4. In the second measure, the Soprano 1 part has a half note A4, and the Soprano 2 part has a half note F#4. In the third measure, the Soprano 1 part has a half note B4, and the Soprano 2 part has a half note G4. In the fourth measure, the Soprano 1 part has a half note C5, and the Soprano 2 part has a half note A4. The Alto and Bass parts have a whole note pedal point in the first measure (G2) and a half note in the second measure (G2). The Soprano 1 and 2 parts have a whole note in the first measure (G4 and E4) and a half note in the second measure (A4 and F#4). The Alto and Bass parts have a whole note in the third measure (B4 and G4) and a half note in the fourth measure (C5 and A4). The lyrics are: "Не ми карајте ќерето, не ми карајте ќерето, не ми карајте ќерето, не ми карајте ќерето." The score is written in a standard musical notation with a treble clef and a key signature of one sharp. The tempo is marked "Moderato" with a metronome marking of 132. The composer's name "СТЕФАН М. ГАЈДОВ" is written in the top right corner. The score is divided into four measures. The first measure has a whole note in the Soprano 1 part (G4) and a whole note in the Soprano 2 part (E4). The second measure has a half note in the Soprano 1 part (A4) and a half note in the Soprano 2 part (F#4). The third measure has a half note in the Soprano 1 part (B4) and a half note in the Soprano 2 part (G4). The fourth measure has a half note in the Soprano 1 part (C5) and a half note in the Soprano 2 part (A4). The Alto and Bass parts have a whole note in the first measure (G2) and a half note in the second measure (G2). The Alto and Bass parts have a whole note in the third measure (B4 and G4) and a half note in the fourth measure (C5 and A4). The lyrics are: "Не ми карајте ќерето, не ми карајте ќерето, не ми карајте ќерето, не ми карајте ќерето."

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Педалот може да биде ритмизиран како и главната мелодиска линија, донесувајќи го текстот ритмички изедначен со водечкиот глас и придружните гласови како во композицијата „Тодоро, љубе“
- „Тодоро, љубе“ – педал на доминанта во баси

М.М. Д-300

p 1. То- до- ро, љу- бе, то- до- ро, до- ро- ро, љу- бе.

p 2. Ро- ло- ро, до- ро- ро, ро- ло- ро, ро- ло- ро, до- ро- ро.

The image shows a musical score for the song "Todor, Lyube" by Stefan Gaydov. It features three staves: two vocal staves (Soprano and Alto) and a Bass staff. The music is in 7/8 time and B-flat major. The vocal parts are marked with dynamics *p* and *mf*. The Bass staff shows a prominent pedal point on the dominant note (F) in the right hand, which is highlighted by a blue arrow pointing to the first measure. The score is labeled "М.М. Д-300" at the top left.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ На полето метрика мора да посочиме интересна ситуација прикажана во претходниот пример. Имено, промената на метарот – $7/8$; $4/8$ и $10/8$ е воведена поради композиторовата голема почит кон поетскиот текст и неговата природна метрика.
- ⦿ Оваа композиција би можела да биде напишана во непроменет $7/8$ метар. Но, тогаш метричките акценти на музичкото ткиво не би се поклопувале со акцентите во поетскиот текст. Ваквата поставена метрика дава еден нов импулс во проток на музичките информации, а покрај тоа побарува голема концентрација како од страна на диригентот, така и од страна на хорските изведувачи.
- ⦿ Од избраните 7 композиции за анализа само една е со променлив метар. Четири се компонирани во $2/4$, а две во $7/8$ метар.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ Темпото е донекаде веќе зададено ако се земе во предвид дека сите композиции се создадени врз веќе постоечки македонски народни песни.
- ⦿ Според карактерот на композициите темпото се движи од *Largo* до *Allegro*, но претежно почетното темпо се задржува во текот на композицијата со подразбирачки *ritardando* на крајот на композицијата.
- ⦿ Промена во темпото се јавува во композицијата „Мамо, главата ме боли“ каде што првиот дел (четири такта) од секоја строфа е во *Largo* темпо, а вториот дел (осум тактови) е во *Allegro* со големо *ritardando* во последните четири такта кое има улога да го „врати“ темпото во првобитно *Largo* (прикажано во следниот пример)

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

● „Мамо, главата ме боли“ – големо *riterdando* од *Allegro* до *Largo* темпо

● 5-от такт...

9-12-от такт

13-от такт

The image displays a musical score for the song "Мамо, главата ме боли" (Mom, my head hurts). The score is divided into three sections, each marked with a tempo change:

- Section 1 (5th measure):** Marked *Allegro* (M.M. ♩ = 168) with a *cresc.* marking. The lyrics are "Ма гла-ва-та" (Ma gla-va-ta).
- Section 2 (9-12th measures):** Marked *rit.* (ritardando). The lyrics are "о-ти ве-лици гла-ва-та ме бо-ли." (o-ti ve-lici gla-va-ta me bo-li).
- Section 3 (13th measure):** Marked *Largo*. The lyrics are "Ма-ма" (Ma-ma).

Blue arrows indicate the progression from the first section to the second, and from the second to the third. The score includes vocal lines and piano accompaniment.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Динамичката компонента е богата, со обем од *piano* до *forte* и појавата на *forte fortissimo* во композицијата „Мамо, главата ме боли“.
- Композиторот Гајдов најмногу користи динамичко наслојување како принцип за изградување на музичкиот тек.
- Имено, скалестото зголемување на динамиката за еден степен се јавува во најголем дел од избраните композиции.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Еден од примерите за скалесто динамичко наслојување се наоѓа и во композицијата „*Се запали одајчето*“

p (1-от такт)

Музичка нотација за првиот такт. Горниот систем е за сопран (СОН) и долниот систем е за бас (БАС). Динамичката ознака *p* е наведена под сопранот. Текстот под сопранот е: *р Се за-па-ли*.

mf (7-от такт)

Музичка нотација за седмиот такт. Горниот систем е за сопран (СОН) и долниот систем е за бас (БАС). Динамичката ознака *mf* е наведена под сопранот. Текстот под сопранот е: *о-дај-че-то*.

f (14-от такт)

Музичка нотација за четиринаесетиот такт. Горниот систем е за сопран (СОН) и долниот систем е за бас (БАС). Динамичката ознака *f* е наведена под сопранот. Текстот под сопранот е: *о-дај-че-*. Текстот под басот е: *дун-ба-то, дун-ба-ба-то*.

Во овој пример важи напомената дека ознаката *mf* во басовата делница во 14-от такт се однесува на еден вид напев кој треба да биде „во втор“ план во однос на тематскиот материјал.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Поретки се големи, одеднаш (*subito*) воведени динамички разлики и тоа најчесто како „ехо-ефект“. Тој подразбира силна и одеднаш тивка динамика. Го има во композициите „Собрале ми се“, и „Не ми карајте ќерето“. Во двете композиции „ехо-ефект“ има различна драматуршка улога. Во „Собрале ми се“ изненадната појава на *piano* динамика означува воведување на имитациски принцип,
- „ехо-ефект“ во „Собрале ми се“
- 1-от такт... 6-8-от такт
- **forte** **crescendo** **subito piano**

Moderato (m.m.) ♩ = 138

Soprano
f Со - бра - ле

Alto
f Со - - -

tenor
f Со - бра - ле

bass
f Со - - -

Musical score for Soprano, Alto, Tenor, and Bass parts of 'Sobrale mi se'. The tempo is Moderato (m.m.) with a quarter note equal to 138. The key signature has one sharp (F#). The Soprano part starts with a forte (f) dynamic and the lyrics 'Со - бра - ле'. The Alto part starts with a forte (f) dynamic and the lyrics 'Со - - -'. The Tenor part starts with a forte (f) dynamic and the lyrics 'Со - бра - ле'. The Bass part starts with a forte (f) dynamic and the lyrics 'Со - - -'.

6 *p*

ма - бра - ле, ма - те ма ма мо - ма

ле

ма - бра - ле, ма - те ма ма

6 *p*

ле

Musical score for Soprano and Tenor parts of 'Sobrale mi se'. The tempo is Moderato (m.m.) with a quarter note equal to 138. The key signature has one sharp (F#). The Soprano part starts with a forte (f) dynamic and the lyrics 'ма - бра - ле, ма - те ма ма мо - ма'. The Tenor part starts with a forte (f) dynamic and the lyrics 'ма - бра - ле, ма - те ма ма'. The score shows a crescendo leading to a subito piano (p) dynamic at the 6th measure. The Soprano part has a '6' above the staff and the Tenor part has a '6' below the staff.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- додека во композицијата „Не ми карајте ќерето“ „ехо-ефект“ има функција која произлегува од повторување на музичкиот материјал со новиот текст кој и припаѓа на втората строфа.
- Оваа напомена со која се обидовме да објасниме постигнување на различна цел со истиот динамички ефект во различните композиции може да биде од корист за младите диригенти кои пред се треба да ги протолкуваат композиторовите замисли низ ознаките во партитурата.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Од агогичките ефекти кои се широко застапени во овие седум композиции, мора да напоменеме примена на педал кој потсетува на „звоно“, т.е. подолга нотна вредност која се акцентира, а веднаш по акцентот стивнува до исчезнување.
- Ова помага за дикцијата да биде појасна поради тоа што секој текстуален слог бива акцентиран. Пример за „звоно“ се наоѓа во следните композиции:
 - „Момиче мало ѓаволо“ (прикажан во еден од претходните примери);
 - „Мамо, главата ме боли“ (18-21-от такт);
 - „Не ми карајте ќерето“ (прикажан во еден од претходните примери) и
 - „Собрале ми се“ (13-18-от такт).

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Во последната наведена композиција оваа агогичка постапка е тесно поврзана со ритмичката компонента. Имено, со поместување на акцентот добиваме контртан (*contratemp*) или поместување на акцентот од теза на арза.
- „Собрале ми се“ – ефект на звоно во баси вклучително и со поместување на музичкиот акцент од теза на арза (13-15-от такт)

The image shows a musical score for the vocal parts of the song "Sobrala mi se". The score is written for Soprano, Alto, Tenor, and Bass. The lyrics are in Cyrillic: "Дај ми се". The score is in 2/4 time and features dynamic markings such as *f* (forte) and *mf* (mezzo-forte). A blue arrow points from the Soprano staff to the Tenor staff, highlighting a specific rhythmic and accentual shift in the Tenor part. The Tenor part has a strong accent on the first syllable "Дај" (Daj) in the first measure, while the Soprano part has a weaker accent on the same syllable. This creates a contrast in timing and emphasis between the two parts.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ Тембровото богатство во најголема мера произлегува од композиторовото сплотување на различните гласови.
- ⦿ Кога зборувавме за мелодијата кажавме дека композиторот Стефан Гајдов најмногу ги користи регистрите од гласовите во кои изведувачите се чувствуваат најкомотно – што резултира со широки слободи при изведбата и овозможува поквалитетен севкупен резултат.
- ⦿ Во овие композиции нема екстремно високи, ниту пак екстремно длабоки тонови (доколку се појават, тие се третирали како евентуална можност и се ставени во загради).

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Карактеристична појава е наслојувањето на гласовите и менување во нивниот состав.
- Како еден од примерите ќе ја земеме композицијата „Момиче мало ѓаволо“ во која композиторот Гајдов применил специфична шема со цел формирање на различни тембри, во разни составни делови од композицијата.
- ***различните тембри во композицијата „Момиче мало ѓаволо“***

строфа	1. и 2. строфа	3. строфа	4. и 5. строфа	6. строфа
состав	тенори и басы	сопрани, алти, тенори и басы	сопрани divisi а 2 алти	сопрани, алти, тенори и басы

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ Композициите кои ги избравме за овој реферат компонирани се помеѓу 1927 и 1940-та година. Некои од нив се создадени уште во студентските денови на композиторот Стефан Гајдов и претставуваат рана фаза од композиторовото творештво. Инспирирани се од пребогатиот македонски фолклор.
- ⦿ Целта на овој реферат е да се дефинираат некои од многуте интересни композиторови решенија, а со акцент од аспект на интерпретацијата, за да се заклучи дека постојат композиции кои лесно може да ги совлада и аматерски хор или школски хор.
- ⦿ Овој реферат е уште еден начин да дадеме придонес кон ширењето на хорската изведувачка уметност во Р. Македонија, со особен осврт врз школските активности. Со сигурност тврдиме дека љубовта кон овој жанр стекната во училишните денови се задржува во текот на целиот живот и отвара нови хоризонти кон создавање побројно членство кај сите хорови.